

A gonosz grófnő keresztlánya

Egyszer volt, hol nem volt, volt egy falusi kovács. Ennek volt kilenc gyermeke, s a kilencedik volt lánka, annak má' nem tudott keresztapát, sem keresztanyát [találni]. Azt fölkapta egy öregasszony, és azt mondta neki a kovács, hogy akivel legelőször találkozik az úton, legyen az bárki, azt hívja keresztmamáának a kislánnak. És amint ment, találkozott egy hintóval, négy fekete ló volt befogva, és egy hölgy ült benne, meg egy kocsis, azzal találkozott legelőbb, és azt kérdezte, kihajolt a hintóból:

– Hová viszed ezt a lankát?

– Viszem, keresek neki keresztanyát!

– Add ide, ülj mellém a hintóba, add ide, majd én megkeresztetem!

Aztán elment a templomba, megkeresztelték. Mariska nevet adott neki az a nő, grófnő volt vagy mi – hát tündér volt. Mikor ezt megkeresztelték, elment az apjához, suszter volt, vagy kovács, mondta neki, mikor tizennégy éves lesz, ő eljön érte. Zacsó pénzt adott, hogy csak neveljék a lankát szépen, deréknak.

Persze aztán nevelték a lankát szépen. Elmúlt az idő, már közeledett a tizennegyedik év felé. Olyan szép volt, hogy a faluba' párja sem volt, a haja egész a sarkáig ért annak a tizennégy éves lánynak. Azon a bizonyos napon megjelent a feketeruhás asszony, fekete lóval, és elvitte a lánykát. Sajnálta nagyon az apja, mer' má' dúsgazdagok voltak attól a sok pénztől, és az egész vidék hódolt nekik. De elvitte az a feketeruhás asszony, de nem tudták, hogy kihő', mihő', az nem volt kivallva.

Mikor beértek egy rettenetes erdőbe, ott egyszerre egy nagy fekete kastélt találtak, és az a föltétele volt a lánnak, hogy senkinek el nem árulni, hogy ki lakik abba' a kastélba', mi történik ottan, semmiféle vándort foganni. És adott neki tizenhárom kulcsot a kezibe:

– Mind a tizenhárom kulcs a tied, a tizenkettő ezüst, a tizenharmadik arany, de abba a szobába neked belépni sohasem szabad, ez a szoba tartja az én akaratomat.

Má' elmúlt két éve, má' roppant unta magát, senki élőlényt nem tálát, keresztanyját is csak félórára naponkint. Abba' a hambitba' (folyosó, régiessen csak hambit), abba' a hambitba' egy nagy Szűz Mária-szobor

volt. Mindig egy fekete lovonn ellovagút a keresztanyja, elment. Egyszer vágya kelt, hogy megnézi, hogy mi lehet abba' a tizenharmadik szobába': mindenség, tündérpalota, vagy mi? Mégis csak meg kell neki azt nézni. Nagyon nagy vágya támadt. És ott nekiindút annak az ajtónak, beledugta a kúcsot. De amikor beledugta a kúcsot, má' dübörgött. Amikor kinyitotta, azt látta, hogy az ő keresztanyja ott fürdött egy háromfejű emberrel, sárkánnyal, olyan véres vízbe'. Tündér helyett sárkányt látott. Azzal ijedten bevágta az ajtót, de az ajtó má' nem csukódott be. Amint ott elrohant, a Szűz Mária-szobor megszólalt: – Te Mariska, akármennyire kínoznak, akármivel is, te senkinek el ne mond, hogy mit láttá' ott!

De már mikor ő belépett a szobába, a keresztanyja szemközt repült vele:

– No, Mariska, honné' repülsz, hogy így meg vagy ijedve?

– Az udvaron voltam.

– Ne hazudj, nem az udvaron voltál! Megszegted a fogadást! Valld ki, hogy mit láttá'!

– Én nem láttam semmit — erélyesen tagadta és tagadta.

Akkor kivezették itet. Eccere előkerút két nő, akiket sose látott, még ott vót, és levetkőztették őtet, [a] kezét lekötözték, az udvarra állították, kieresztettek két sor oroszánt, farkast. Azzal körüláták itet ezek a vadállatok, s úgy vallatta őtet a keresztanyja, de ő rágondót a Szűz Máriára és nem vallott.

– Széttépnek diribrú-darabra, ha meg nem vallod!

De őneki csak az a szó csengett a fülébe':

– Mariska ne vallj semmit, ne vallj!

Látta, hiába a kízással. Má' nem tágít semmit, és nem vall. Akkor megátkozta őt hogy:

– Megnémúsz és senkihöz szót sem fogsz szóni!

Azonmód meztelenül azon bizonyos hintón kivitette az erdőbe éjjel tizenkét órakor avval a két nővel, és ott beállították itet a csipkebokor széllibe, és úgy bevagdosták azzal a túskebokorral, hogy oda őhöz csak úgy férhet ember, ha bicsakkal csinál utat. Egész másnap délig volt má' ott a lány, mikor hallott kutyacsaholást. És ott vadászott egy királlfi, nagy vadászatot tartott, és annak a kutyái találták meg ezt a

lánt, de azok se érhetek hozzá, mert teli volt tüskével vagdosva. A kutyák megtalálták, és mentek oda a vadászok, a királfi is velük, és látja, hogy ott mi van: egy gyönyörű szép nő, a haja egészen a sarkáig ér, egy remek szép nő. És akkor ěkezdték tanakogni, hogy miképp vehetnék ki onnan, de bárhogy nyúltak a tüskéhez, mind halálra sebezte őket. Nem lehetett közelenni se hozzá. Akkor kezdték találgatni, hogy miképp jutnának hozzá, de sehogyan sem tudtak. Az meg nem tudott se beszélni, se mutogatni, mer' minden túske a testébe vót vágva. Kitalálták, hogy ez egy néma lány, és valami átokkal van ide elásva, vagy elszigetelve – mondjuk így. És volt neki egy vén kocsissa, az azután hozzáfogott a furfanghoz. Elkezdett mindenféleképpen hozzá közelítteni:

– Uram, majd én kitalálom, hogy hogyan közelítsük meg, mer' ez átok által van ideszigetelve, ez a nő.

Ěs akkor elkezdte, kivette a vadászkest, és elkezdett utat vágni ahhoz az elszigeteléshez, ahol volt a lán. Így engedett a túske, és akkor odaért, akkor szétnyílt a túske, az átok. A királfi ráterítette saját köpönyegét és úgy földte be őtet. Annyira beleszeretett, hogy vitte haza az összes vadászaival. Azután, egy özvegy anyja volt a királnak. Aztán bemonta, hogy ő foggya elvenni, bárha néma is. És így nem is ellenkezett benne, elvette feleségül. Akkor nősült meg, má' huszonnyóc éves volt.

Egy éves házások voltak, mikor az asszony boldog állapotba jutott, mikor a királlt szólította a haza, menni kellett neki a háborúba. Itt hagyta a szép, fiatal feleségit terhes állapotba' az özvegy édesanyjára. Egyszer kap sürgönyt, hogy a feleségit megáldotta az Isten szép két fiúgyermekkel, ikrek lettek. Meg volt a nagy öröm, és a férje megsürgönyözte, hogy csak ápolják őket cselédekkel együtt, amíg ő hazaszabadul a háborúból. Igen ápolták őket, de mikor egy hetüsek voltak a gyerekek, a mellette levő asszony elaludt, aki vigyázott az asszonyra meg a csecsemőkre, és megjelent a keresztanyja zárott ajtókon, és így elővette őtet:

– Mondd csak Mariska, lányom Mariska, mit lattá'? Mer' én megtaláltalak téged, látom, hogy boldog vagy.

S aggyig vallatta. De ő nem szót, mint akkor, mos' sem. Megszólalt és azt mondta, hogy ő nem látott egyáltalán semmit. Akkor újra megátkozta ütet:

– Légy mindenkitől elhagyatva, a két gyermekedet elviszem, te meg üldözve leszel a sorsval!

És a két kisgyermeket elvitte, és akkor újra megnémult. Elaltatta ütet, vérrel bekente a szájját, és úgy tűnt el a szobából.

Mikor fölébredt a komorna, látta, hogy a királynénak véres a szájja, nagy félelemmel kirohant, hogy a királyné megette a gyermekeit:

– Véres a szájja, és a gyermekeket nem látni sehol!

S így persze meglett a nagy héhó a várba'. Tanácsra gyűltek össze, hogy mit kell oljan anyával csinálni, aki megeszi a gyermekeit. Persze ő nem tudta magát kibeszélni, mer' ujbu' megnémút. Hogy ilyen asszon nem lehet királyné, aki megette saját gyermekeit! Kűttek egy sürgönyt az urának, hogy micsinájjanak vele, megőjjék, vagy bebörtönözzék? Azt nagy szomorúság érte és visszasürgönyözte, hogy ő haza fog jönni, és rendet csinyá'. És nemsokára meg is érkezett a férje. Ő megértette a beszédjét, és állította aztat, hogy ő nem cselekedte, de azt nem tudta megmondani, hogy ki tette.

De a tanács azt rendelte, hogy el köll égetni olyan asszont, aki két gyermeket tönkretett. A királynak bele kellett egyezni. A város végin csináltak egy máglát, a férjinek bele kellett abba egyezni, bárhogy fájit is neki, bele köllött egyezni, hogy a felesége el lesz égetve. Mikor készen volt a máglya, le vót öntve petróleummal, akkor a királyn fölötöztette feketébe, a hintójját bevonta feketére, és vitte őtet a vesztőhelyre ő maga. Mikor odaértek, félhalva volt a nő is, meg a férfi is. Megszóllaltak a trombiták, meggyújtották a máglyát, és mielőtt föltették volna a királynét, egy szózat a magasból hallatszott:

– Ne pal, ne vina dúsa! [Helyesen: Nepál, nevinná duša!] (Szlovákul mondom, mert úgy jobban jön ki.) – Ne égesd, büntelen a lélek! – és két tündér a magasból hozta a kisfiút, letették a király és a királyné karjai közé, és megáldották szótehetséggel a királynét.

Határtalan volt az örömek, és újra olyan boldogságba' részesültek, hogy én hortam rostába' a bort nekik.

Még máig is élnek, ha meg nem haltak a nagy boldogságtú'.

Megjegyzés:

A mesélő palóc nyelvjárásban beszélt. A szöveg tájnyelvi sajátosságait azonban csak elnagyoltan jelzem. Így pl. nem jelzem a szövegben a következő hangtani sajátosságokat. Mesélő is a köznyelvi „a” hang helyén a palóc illabiális „á” hangot ejtette, az „á” hang helyén a jellegzetes palóc „áo”-féle hangot. Ennek a szövegben való következő jelzése helyett álljon itt ez a megjegyzés. Az egyéb tájnyelvi sajátosságokat azonban igyekeztem hűen visszaadni. Ez az eljárás az olvasást megkönnyíti, követésére pedig éppen egy olyan mesegyűjtő, Horger Antal példája és megokolása indított, aki a hagyományos szövegeket éppen nyelvészeti érdekből gyűjtötte. (L. Magyar Népköltési Gyűjtemény X. k. 18.1.)